

LEVÉLFÉLE WITTMAN TIBORRÓL...

Ha azt kérdezed, Barátom, milyen volt Wittman Tibor professzor hallgatói szemmel nézve - a válasz korántsem egyszerű. Talán minden évfolyamnak /vagy hallgatónak/ más és más.

Akadnak bizonyára közös mozzanatok, pl. a két szemíveg gyakori cserélgetése előadás közben, az ideges lapozgatás a magával hozott vaskos paksamétában, vagy nevezetes kérése - "ne akarja, hogy maga miatt kiugorjak az ablakon" - némely vizsgázó diákhöz, ezek azonban esetlegesek, keveset árulnak el az emberről is, a tanárról is.

Másodéves koromban, ősszel tartott nekünk néhány előadást a százéves háború korszakáról, illetve a francia abszolutizmus kérdéseiről, - ezeket, feljegyzéseim szerint, a történelem tanárok balgaságáról szóló elmélkedésekkel fűszerezte - majd elutazott Kubába. A vizsgaidőszakban már újra itthon volt, s mi remegő térdekkel járultunk elébe, mert az előző évfolyamot ugyancsak megtizedelte félévkor. Csoportunk azonban várakozásunk fölött szerepelt nála, s az ötöshullás nyomán néhányan felvettük a következő félévben az akkor induló Latin-Amerika speciális kollégiumot.

Az első előadást 1969. február 5-én tartotta "A két Amerika problémája" címmel. Akik a teremben összegyűltünk, inkább kíváncsian, mint őszinte szakmai érdeklődéstől vezettetve hallgattuk a "Prof." fejtegetéseit Bolton, Whitaker, Arcila Farias stb. felfogásáról, az "atlanti háromszögről", a Latin-Amerika elnevezés problematikus voltáról etc... Kíváncsiságunkat elsősorban az ismeretlen világ iránti érdeklődés, /akkor még nem létezett a "Latin-Amerika története"/, mindenek előtt pedig a kubai forradalom és Che Guevara motiválta. Tegyük hozzá: valami rendkívülit szeretnénk volna kapni az általunk akkor "nagy állóvíznek" tartott egyetemről. Ezt a "rendkívülit" a magam részéről megkaptam. Az első előadást egy számomra felejthetetlen félév követte, amely a prehiszán kultúráktól az európaiak megjelenéséig, a Conquistáig ivelt, s a szemeszter végére többen Latin-Amerika bűvöletébe kerültünk. /Mellékesen szólva: a "latinamerikanisták" köre időről időre változott. Sokan lemorzsolódtak, de közben újabb és újabb tagokkal bővült a törzsgárda./

A szó klasszikus, orátori értelmében Wittman nem volt jó előadó. Idegesen, kapkodva beszélt, rendkívül gyorsan váltott témát, s előadásai végére teljesen kifáradtunk az erős koncentrációtól. Azonban hallatlanul koncepciózus, probléma-érzékeny, a történelem /a világtörténelem/ alternatíváiban gondolkodó tanár volt, aki hallgatóiiba megpróbálta belézsuggerálni a maga probléma-érzékenységét, s az önmaga elé állított mércével mérte hallgatóságát is. /Innen az, hogy számtalanszor kifakadt a hallgatóság szakmai és közéleti túnyasága, konformizmusa ellen előadás közben, s utólag végiggondolva: nem igaztalanul.../

1969 őszétől a speciális kollégium mellett időről időre összegyűltünk a szobájában beszélgetésre, ún. charlá-kra. Ezekre a tanúk oktatói, valamint azok vettek részt, akik Latin-Amerikával kapcsolatos témából akartak szakdolgozatot készíteni. /Ha emlékezetem nem csal, az elsőt felfaltuk az összes reprezentációs kezdet a megilletődöttségtől./

Sok mindenről szó esett itt egy-egy tea mellett: kezdetben nyelvtanári szerepet vállalt Wittman professzor úr - tőle tanultuk az első spanyol kifejezéseket. Egyszer tréfásan megjegyezte: ő Kubába menet a repülőgépen tanulta meg a spanyolt, /- "gyerekjáték kérem!/" Nyelvtanulási módszeréről később özvegyétől hallottam: hosszú éveken keresztül napi harminc szót vett át, bármilyen más munkája volt is. Amikor már megértettünk néhány egyszerű mondatot, kisebb tanulmányok olvasásával és megvitatásával is színeződtek a charlák. Azonban, ha átlapozom a Ch. F. Griffin könyvéből készített jegyzeteimet, el kell ismernem, nagy-nagy türelem és segítő szándék kellett akkoriban "előadásom" elszívásához.

Sokféle funkciót kaptak ezek a beszélgetések. Élménybeszámolóvá váltak Wittman professzor bolíviai útja után - zenével és fotókkal színezve. A sevillai történészkongresszus nyomán pedig a lehetőségek, a "van mit keresnünk" mérlegelésének fórumává. Néhányszor "igazi" latin-amerikai élményünk is akadt, a legemlékezetesebb talán Julio Leriverend kubai professzor látogatása volt, aki nemcsak mint gazdaságtörténész vitta ki tiszteletünket, hanem mint a kubai forradalom tanúja és résztvevője is. Vagy idézhetném C. Moscoso bolíviai szociológus előadását, aki saját tapasztalatai alapján számolt be hazája szegénységéről és büntetőtáborairól.

Ezek az élmények szorosan kapcsolódnak nálam a "Prof." nevéhez is.

Negyedéves korunktól, s különösen az utolsó évben a charlák átalakultak egyfajta - nagyon szabad - szakszemináriummá, vitafórummá. Ekkor /1971 ősze/ a "Prof." már súlyos beteg volt, mégis megesett, hogy kedvenc témái egyikéről, Potosiról és a bolíviai fejlődés problémáiról beszélgetve, messze túllépte az orvos által engedélyezett munkaidőt, s annyira elmerült fejtegetéseiben, hogy csak a folyosón várakozó felesége sürgetésére maradt félbe a mondat...

Az utolsó Latin-Amerika szemináriumra - hosszú kihagyás után - 1972 tavaszán került sor, a Dékáni Hivatal tanácstermében. Talán az ún. latin-amerikai termelési mód kérdéséről volt szó, ez a téma akkortájt erősen foglalkoztatta. Sokan gyűltünk össze, s a "Prof." messze elkanyarodott a témától. A történelmet kutató ember lehetőségeit, felelősségét, egyes történetíró iskolák baklövéseit, szüklátókörségét fejtegette...

Wittman Tibor professzorról szólva el kell még mondanom, hogy mindig izgalom, valami vizsgadrukkhoz hasonló fogott el, ha szakmai kérdésekben kopogtattam nála, ami rendszerint csak akkor oldódott fel, amikor kiléptem ajtaján. Azon kevesek közé tartozott, akik számomra univerzitássá tették az egyetemet. Ő ébrszttette fel bennem a nyelvtanulás igényét, s ő fordította érdeklődésemet véglegesen a történelem, az emberi társadalom történetének kérdései felé.

Példaképekről és igazi emberekről nehéz úgy beszélni, hogy kikerüljük a mitizálás és az anekdotizálás buktatóit. A teljes embert felidézni kevés a gyarló emlékezet. Másoktól, korábban végzetektől nemegyszer hallottam, hogy Wittman professzor - akkor még egészséges volt - szívesen beállt focizni kirándulásokon, s alkalomadtán nem vetett meg egy pohár bort sem. Ezek is mozaikok. Az én Wittman-képemet is színezte, amikor 1972 őszen, könyvtárát rendezve, a vaskos spanyol, angol, francia stb. nyelvű kötetek között felfedeztünk egy konzervdobozt - tele légpuskagolyóval. Kedvenc szórakozása volt a légpuska az autózás mellett.

1972. június 28-án felkerestem a II. Belklinikán. Új körülményeimet, illetve disszertációm témáját akartuk megbeszélni. Wittman tanár úr a rádiót hallgatta, s ijesztően sovány volt. Pesszimista hangulatban beszélt egészségi állapotáról, majd tervezett itáliai

- 17 -

útjáról. Később megérkezett a felesége, s a szó a nyárra, a vakáció-
óra terelődött. Azzal köszöntem el tőle, hogy legközelebb a Kárász
strasszén találkozunk - séta közben...

Kukovecz György
